

«ЗАТВЕРДЖЕНО»

Наказ Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України 29 березня 2012 року № 384 (у редакції наказу Міністерства освіти і науки України від 05 червня 2013 року № 683)

Форма № Н - 3.04

СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

(повне найменування вищого навчального закладу)

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Директор медичного інституту

_____ В.А. Сміянов
“ _____ ” _____ 2015 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Практика лікарська (4 курс)

(шифр і назва навчальної дисципліни)

галузь знань 1201 «Медицина»

(шифр і назва напрямку підготовки)

спеціальність

7.12010001 "Лікувальна справа"

7.12010005 "Медико-профілактична справа"

(шифр і назва спеціальності)

Медичний інститут

(назва інституту, факультету, відділення)

2015 – 2016 навчальний рік

Робоча програма навчальної дисципліни «Практика лікарська» (V курс) для студентів за галуззю знань **1201 «Медицина»**, спеціальностей **7.12010001 "Лікувальна справа", 7.12010005 "Медико-профілактична справа"**.

Розробники: Ситнік О.Л. к. мед. н., доцент

Робочу програму схвалено:

на засіданні кафедри хірургії з дитячою хірургією з курсом урології

Протокол від " ____ " _____ 2015 року № 1

Завідувач кафедри _____ (В.В. Леонов)

на засіданні кафедри педіатрії післядипломної освіти

Протокол від " ____ " _____ 2015 року № 1

Завідувач кафедри _____ (О.І.Сміян)

на засіданні кафедри внутрішньої медицини післядипломної освіти

Протокол від " ____ " _____ 2015 року № 1

Завідувач кафедри _____ (Л.Н.Приступа)

на засіданні кафедри акушерства та гінекології

Протокол від " ____ " _____ 2015 року № 1

Завідувач кафедри _____ (В.І. Бойко)

© _____, 20__ рік

© _____, 20__ рік

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 6	Галузь знань 1201 «Медицина» (шифр і назва)	Нормативна	
Модулів - 1	Спеціальність: 7.12010001 <i>"Лікувальна справа"</i> 7.12010005 <i>"Медико-профілактична справа"</i>	Рік підготовки	
Змістових модулів - 4		4 - й	-
Індивідуальне науково-дослідне завдання (назва) – реферування наукової літератури		Семестр	
Загальна кількість годин - 180		8 - й	-
		Лекції	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 0 самостійної роботи студента – 45	Освітньо-кваліфікаційний рівень: спеціаліст	0 год.	- год.
		Практичні, семінарські	
		0 год.	- год.
		Лабораторні	
		0 год.	- год.
		Самостійна робота	
		180 год.	- год.
		Індивідуальні завдання:	
		0 год.	
		Вид контролю:	
		Підсумковий модульний	-

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета літньої виробничої практики полягає у закріпленні практичних навичок в межах цілей, визначених у освітньо-професійній програмі підготовки фахівця за спеціальностями 7.12010001 "Лікувальна справа", 7.12010005 "Медико-профілактична справа".

Завданням практики є закріплення знань і умінь, одержаних при вивченні основних клінічних і теоретичних дисциплін (обстеження хворого, встановлення клінічного діагнозу, призначення лікування) і подальше вдосконалення практичних навичок, ознайомлення з організацією лікувальної справи та умовами роботи лікаря в місті і районі, а також закріплення навичок санітарно-просвітницької роботи.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен **вміти:**

- проводити опитування і фізикальне обстеження хворих та аналізувати їх результати
- планувати схему обстеження конкретного хворого залежно від особливостей клінічного перебігу захворювання.
- аналізувати результати основних лабораторних і інструментальних методів дослідження.
- визначати провідні патологічні симптоми і синдроми при найбільш поширених захворюваннях.
- проводити диференціальну діагностику та ставити попередній діагноз найбільш поширених захворювань.
- планувати тактику ведення вагітності, фізіологічних пологів та післяпологового періоду.
- ставити попередній діагноз ускладнень вагітності, пологів та післяпологового періоду.
- трактувати загальні принципи лікування, реабілітації і профілактики найбільш поширених захворювань.
- брати участь у наданні невідкладної медичної допомоги при ургентних станах.
- виконувати необхідні медичні маніпуляції.
- засвоїти знання морально-деонтологічних принципів медичного фахівця та принципів фахової субординації у клініці.

3. Програма навчальної дисципліни

Практика студентів медичного інституту проводиться в якості помічника лікаря терапевтичного, хірургічного і дитячого відділень лікарень та пологового будинку. Виробнича лікарська практика студентів IV курсу в обсязі професійних обов'язків лікаря стаціонару триває 4 тижні - по 1 тижню в терапевтичному, хірургічному, дитячому відділеннях і пологовому будинку (відділенні).

Змістовий модуль 1. Основні обов'язки та професійні дії лікаря терапевтичного відділення стаціонару.

Тема 1: принципи організації надання планової і невідкладної терапевтичної допомоги в Україні.

Тема 2: удосконалення опитування та фізикального обстеження пацієнтів із основними захворюваннями органів дихання, травлення, кровотворних органів та ендокринної системи.

Тема 3: оволодіння навичками трактування лабораторних і інструментальних методів дослідження у внутрішній медицині.

Тема 4: удосконалення навичок обґрунтування і формулювання діагнозу при основних захворюваннях органів дихання, травлення, кровотворних органів та ендокринної системи.

Тема 5: призначення лікування, первинна і вторинна профілактика при основних захворюваннях органів дихання, травлення, кровотворних органів та ендокринної системи.

Тема 6: оволодіння навичками надання невідкладної допомоги у клініці внутрішньої медицини.

Тема 7: застосування принципів етики та деонтології у практиці лікаря терапевтичного відділення.

Змістовий модуль 2. Основні обов'язки та професійні дії лікаря хірургічного відділення стаціонару:

Тема 8: принципи організації надання планової та невідкладної хірургічної допомоги в Україні.

Тема 9: удосконалення навичок клінічної, лабораторно – інструментальної діагностики і тактики лікування основних хірургічних хвороб в умовах стаціонару.

Тема 10: оволодіння навичками надання невідкладної медичної допомоги при ургентних хірургічних захворюваннях.

Тема 11: застосування принципів етики та деонтології у практиці лікаря хірургічного відділення.

Змістовий модуль 3. Основні обов'язки та професійні дії лікаря педіатричного відділення стаціонару.

Тема 12: принципи організації надання медичної допомоги дітям в Україні, основи законодавства України з охорони здоров'я дітей.

Тема 13: удосконалення навичок клінічної, лабораторно-інструментальної діагностики і тактики лікування основних дитячих хвороб в умовах дитячого стаціонару

Тема 14: оволодіння навичками надання невідкладної медичної допомоги при ургентних станах у дітей.

Тема 15: застосування принципів етики та деонтології у практиці лікаря педіатричного відділення.

Змістовий модуль 4. Основні обов'язки та професійні дії лікаря пологового відділення стаціонару.

Тема 16: принципи організації надання медичної допомоги вагітним, роділлям та породіллям в Україні, основи законодавства України з охорони здоров'я матері та дитини.

Тема 17: удосконалення діагностики ранніх та пізніх строків вагітності. Участь у веденні фізіологічних пологів та післяпологового періоду. Клінічна, лабораторно – інструментальна діагностика і тактика лікування ускладнень вагітності, пологів, післяпологового періоду в умовах акушерського стаціонару.

Тема 18: оволодіння навичками надання невідкладної медичної допомоги в акушерстві.

Тема 19: застосування принципів етики та деонтології у практиці лікаря пологового відділення.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	разом	у тому числі					разом	у тому числі				
		л	п	лаб	інд.	с.р.		л	п	лб	інд.	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1												
Змістовий модуль 1. «Основні обов'язки та професійні дії лікаря терапевтичного відділення стаціонару»												
Тема 1. Принципи організації надання планової і невідкладної терапевтичної допомоги в Україні						2						
Тема 2. Опитування та фізикальне обстеження пацієнтів						9						
Тема 3. Трактування лабораторних і інструментальних методів дослідження в терапії						9						
Тема 4. Обґрунтування і формулювання діагнозу у терапевтичних хворих						9						

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Тема 5. Лікування, первинна і вторинна профілактика при основних захворюваннях органів дихання, травлення, кровотворних органів та ендокринної системи						9						
Тема 6. Надання невідкладної допомоги у клініці внутрішньої медицини						5						
Тема 7. Принципи етики та деонтології у практиці лікаря терапевтичного відділення						2						
Разом за змістовим модулем 1						45						
Змістовий модуль 2. «Основні обов'язки та професійні дії лікаря хірургічного відділення стаціонару»												
Тема 8. Принципи організації надання планової та невідкладної хірургічної допомоги в Україні						2						
Тема 9. Клінічна, лабораторно – інструментальна діагностика і тактика лікування в абдомінальній хірургії						32						
Тема 10. Надання невідкладної медичної допомоги при ургентних хірургічних захворюваннях						9						
Тема 11. Принципи етики та деонтології у практиці лікаря хірургічного відділення						2						

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Разом за змістовим модулем 2						45						
Змістовий модуль 3. «Основні обов'язки та професійні дії лікаря педіатричного відділення стаціонару»												
Тема 12. Принципи організації надання медичної допомоги дітям в Україні, основи законодавства України з охорони здоров'я дітей						2						
Тема 13. Клінічна, лабораторно-інструментальна діагностика і тактика лікування основних дитячих хвороб в умовах дитячого стаціонару						32						
Тема 14. Надання невідкладної медичної допомоги при ургентних станах у дітей						9						
Тема 15. Принципи етики та деонтології у практиці лікаря педіатричного відділення						2						
Разом за змістовим модулем 3						45						
Змістовий модуль 4. «Основні обов'язки та професійні дії лікаря пологового відділення стаціонару»												
Тема 16 Принципи організації надання медичної допомоги вагітним, роділлям та породіллям в Україні						2						
Тема 17 Діагностика ранніх та пізніх строків вагітності. Ведення фізіологічних пологів та післяпологового періоду. Клінічна,						32						

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
лабораторно – інструментальна діагностика і тактика лікування ускладнень вагітності, пологів, післяпологового періоду в умовах акушерського стаціонару												
Тема 18 Надання невідкладної медичної допомоги в акушерстві						9						
Тема 19 Принципи етики та деонтології у практиці лікаря пологового відділення						2						
Разом за змістовим модулем 4						45						
Разом за модулем 1						180						

5. Тематичний план самостійної роботи студентів

№ з/п	Зміст підготовки	Кількість годин	Вид контролю
1	2	3	4
Змістовий модуль 1 «Основні обов'язки та професійні дії лікаря терапевтичного відділення стаціонару»			Поточний контроль: щоденник, підсумковий звіт
1	Принципи організації надання планової і невідкладної терапевтичної допомоги в Україні;	2	
2	Опитування та фізикальне обстеження пацієнтів із основними захворюваннями органів дихання, травлення, кровотворних органів та ендокринної системи;	9	
3	Трактування лабораторних і інструментальних методів дослідження у клініці внутрішньої медицини;	9	
4	Обґрунтування і формулювання діагнозу при основних захворюваннях органів дихання, травлення, кровотворних органів та ендокринної системи;	9	
5	Лікування, первинна і вторинна профілактика при основних захворюваннях органів дихання, травлення, кровотворних органів та ендокринної системи;	9	
6	Надання невідкладної допомоги у клініці внутрішньої медицини;	5	

1	2	3	4
7	Принципи етики та деонтології у практиці лікаря терапевтичного відділення.	2	
Разом годин / кредитів ECTS		45/1,5	
Змістовий модуль 2 «Основні обов'язки та професійні дії лікаря хірургічного відділення стаціонару»			Поточний контроль: щоденник, підсумковий звіт
8	Принципи організації надання планової та невідкладної хірургічної допомоги в Україні.	2	
9	Клінічна, лабораторно – інструментальна діагностика і тактика лікування в абдомінальній хірургії.	32	
10	Надання невідкладної медичної допомоги при ургентних хірургічних захворюваннях.	9	
11	Принципи етики та деонтології у практиці лікаря хірургічного відділення.	2	
Разом годин / кредитів ECTS		45/1,5	
Змістовий модуль 3 «Основні обов'язки та професійні дії лікаря педіатричного відділення стаціонару»			Поточний контроль: щоденник, підсумковий звіт
12	Принципи організації надання медичної допомоги дітям в Україні, основи законодавства України з охорони здоров'я дітей;	2	
13	Клінічна, лабораторно-інструментальна діагностика і тактика лікування основних дитячих хвороб в умовах дитячого стаціонару;	32	
14	Надання невідкладної медичної допомоги при ургентних станах у дітей.	9	
15	Принципи етики та деонтології у практиці лікаря педіатричного відділення.	2	
Разом годин / кредитів ECTS		45/1,5	
Змістовий модуль 4 «Основні обов'язки та професійні дії лікаря пологового відділення стаціонару»			Поточний контроль: щоденник, підсумковий звіт
16	Принципи організації надання медичної допомоги вагітним, роділлям та породіллям в Україні. Основи законодавства України з охорони здоров'я матері та дитини.	2	
17	Діагностика ранніх та пізніх строків вагітності. Ведення фізіологічних пологів та післяпологового періоду. Клінічна, лабораторно – інструментальна діагностика і тактика лікування ускладнень вагітності, пологів, післяпологового періоду в умовах акушерського стаціонару.	32	
18	Надання невідкладної медичної допомоги в акушерстві.	9	
19	Принципи етики та деонтології у практиці лікаря пологового відділення.	2	
Разом годин / кредитів ECTS		45/1,5	
Всього годин:		180	Модульний контроль
Кредитів ECTS		6,0	

6. Індивідуальні завдання

Реферативний огляд наукової медичної літератури згідно тематики модуля з метою поглибленого вивчення предмету.

7. Методи навчання

- за джерелом передачі та сприйняття інформації – словесні, наочні, практичні;
- за характером пізнавальної діяльності студентів – пояснювально-ілюстративний, репродуктивний. проблемне викладання, пошуковий, дослідницький;
- залежно від основної дидактичної мети і завдань – методи оволодіння новими знаннями, формування вмінь і навичок, перевірки та оцінювання знань, методи усного викладу знань, умінь і навичок; застосування знань на практиці.

8. Методи контролю

Поточне оцінювання.

Поточний контроль студентів в терапевтичному, хірургічному, педіатричному і пологовому відділеннях (змістові модулі) здійснюється керівниками – викладачами практики від профільних кафедр навчального закладу та керівниками виробничої практики від бази.

Поточний контроль здійснюється відповідно до конкретних цілей на кожному змістовому модулі. Одним із видів діяльності студента та його контролю з боку керівника практики є ведення Щоденника виробничої практики, який заповнюється студентом після кожного дня проходження практики та підписується керівником виробничої практики від бази та від навчального закладу. Після закінчення кожного змістового модуля студент заповнює Підсумковий звіт про виконану роботу. Наявність заповненого та завіреного підписом керівників практики Щоденника та Підсумкового звіту є обов'язковим для допуску студента до підсумкового модульного контролю

Підсумковий модульний контроль

Підсумковий модульний контроль виробничої лікарської практики студентів IV курсу передбачає оцінку практичних навичок і вмінь – індивідуальний контроль практичних дій.

9. Розподіл балів, які отримують студенти

Рейтингова система балів, що присвоюються студентам

З метою інтенсифікації навчального процесу, а саме: підвищення мотивації до навчання, систематичності у засвоєнні навчального матеріалу, встановлення зворотнього зв'язку з кожним студентом, своєчасного контролю та корекції навчально-виховного процесу, зменшення пропусків навчальних занять, а також підвищення відповідальності студентів за навчальну діяльність - успішність кожного студента оцінюється за рейтинговою шкалою.

Максимальна кількість балів, яку студент може набрати з дисципліни, становить 200 балів, в тому числі за поточну діяльність (змістові модулі) – 120 балів.

Перелік вмінь та практичних навичок для контролю засвоєння змістовного модуля 1 «Основні обов'язки та професійні дії лікаря терапевтичного відділення стаціонару»

	Вміння та практичні навички	Кількість балів
1	Проведення опитування та фізикального обстеження пацієнтів із основними захворюваннями органів дихання, травлення, кровотворних органів та ендокринної системи.	2
2	Оцінка клінічних, біохімічних та бактеріологічних досліджень крові, сечі, калу, мокротиння.	2
3	Оцінка даних інструментальних методів дослідження: рентгендослідження органів грудної клітки та черевної порожнини, ЕКГ, спірометрії, сонографії органів черевної порожнини, фіброгастроуденоскопії, колоноскопії.	2
4	Обґрунтування і формулювання клінічного діагнозу;	3
5	Трактування загальних принципів лікування, первинна і вторинна профілактика при основних захворюваннях органів дихання, травлення, кровотворних органів та ендокринної системи;	3
6	Невідкладна допомога при ургентних ситуаціях (станах) при гострій дихальній недостатності (напад бронхіальної астми); печінковій коліці; діабетичних комах, гіпертиреозі, гострій наднирковозалозній недостатності та інш.;	3

Перелік вмінь та практичних навичок для контролю засвоєння змістовного модуля 2 «Основні обов'язки та професійні дії лікаря хірургічного відділення стаціонару»

	Вміння та практичні навички	Кількість балів
1	Оцінка даних анамнезу, фізикального дослідження: огляду хворого, пальпації, перкусії, аускультатії, ректального дослідження	2
2	Аналіз результатів лабораторних та інструментальних досліджень (рентгенографії, УЗД, КТ, фіброгастроуденоскопії, колоноскопії)	2
3	Обґрунтування та формулювання клінічного діагнозу, проведення диференційної діагностики захворювань органів черевної порожнини	3
4	Визначення плану консервативного й оперативного лікування залежно від патогенетичних чинників та тяжкості стану хворого.	2

5	Особливості асистування при виконанні екстрених і планових операцій	2
6	Особливості асистування в перев'язочній: догляд за раною, дренажами, зміна пов'язок, видалення дренажів, зняття швів, розведення рани, хірургічна обробка гнійного вогнища.	2
7	Надання невідкладної допомоги при кровотечі, септичному і геморагічному шоці; проведення корекції водно-електролітних порушень та кислотно-лужного стану та інш.	2

Перелік вмінь та практичних навичок для контролю засвоєння змістовного модуля 3 «Основні обов'язки та професійні дії лікаря педіатричного відділення стаціонару»

	Вміння та практичні навички	Кількість балів
1	Вміння проводити огляд хворих, обґрунтування і формулювання діагнозу, написання історії хвороби	2
2	Вимірювання артеріального тиску на руках і ногах	1
3	Оцінка клінічних аналізів (загальний аналіз крові у дітей різного віку, загальний аналіз сечі, аналіз сечі за Зимницьким, аналіз сечі за Нечипоренком, загальний аналіз калу, загальний аналіз мокротиння), біохімічних аналізів (вміст білка крові та його фракції, лужна фосфатаза, холестерин, АСТ, АЛТ, гострофазові показники, креатинін і сечовина крові, електроліти крові, аналіз сечі на діастазу), серологічних реакцій при аутоімунних захворюваннях.	2
4	Аналіз ЕКГ	2
5	Оцінка даних фіброгастроуденоскопії з рН-метрією, результатів уреазного тесту.	2
6	Оцінка даних спірометрії, бронхоскопії, ехокардіографії.	2
7	Оцінка даних рентгенограм органів грудної клітки, травної системи, сечостатевої системи.	2
8	Діагностика та надання невідкладної допомоги дітям при судомах, гіпертермічному синдромі, ексикозі й токсикозі у дітей першого року життя, запамороченні, колапсі, набряку легень і гортані, бронхоспазмі, астматичному статусі, порушеннях серцевого ритму, серцевій недостатності, інфекційно-токсичному шоці, гострій нирковій та печінковій недостатності, ускладненнях вакцинації та терапії ліками (алергічні реакції).	2

Перелік вмінь та практичних навичок для контролю засвоєння змістовного модуля 4 «Основні обов'язки та професійні дії лікаря пологового відділення стаціонару»

	Вміння та практичні навички	Кількість балів
1	Зовнішнє акушерське обстеження вагітних, вимірювання розмірів таза, визначення справжньої кон'югати.	1
2	Встановлення строку вагітності (за даними анамнезу та об'єктивного дослідження), визначення передбачуваного строку пологів.	1
3	Визначення гестаційного віку плода і його маси.	1
4	Особливості ведення фізіологічних пологів.	2
5	Особливості надання акушерської допомоги в пологах та післяпологовому періоді.	1
6	Визначення стану новонародженого за шкалою Апгар. Оцінка стану плода. Первинний туалет новонародженого.	2
7	Оформлення медичної документації в акушерстві.	1
8	Внутрішнє акушерське дослідження при доношеній, переношеній вагітності та передчасних пологах.	1
9	Складання схеми медикаментозної корекції аномалій пологової діяльності.	1
10	Оцінка результатів амніоскопії, амніоцентезу, інтерпретація КТГ, УЗД	1
11	Особливості асистування в акушерських операціях.	1
12	Надання допомоги при невідкладних станах в акушерстві: еклампсії, акушерських кровотечах, післяпологових септичних ускладненнях.	2

Розподіл балів, що присвоюються студентам за поточну навчальну діяльність

№ з/п	Модуль 1	Максимальна к-сть балів
1	Змістовий модуль 1	30
2	Змістовий модуль 2	30
3	Змістовий модуль 3	30
4	Змістовий модуль 4	30
	Разом за змістові модулі	120

До підсумкового модульного контролю допускаються студенти які відвідали всі аудиторні навчальні заняття, виконали програму навчання і набрали кількість балів, не меншу за мінімальну (72 бали).

Підсумковий модульний контроль проводиться шляхом оцінки практичних навичок, співбесіди.

Максимальна кількість балів за підсумковий модульний контроль – 80. Оцінка виставляються за традиційною 4-бальною шкалою («2», «3», «4», «5»), а потім конвертуються у рейтингові бали

<i>оцінка</i>	<i>бали</i>
“відмінно”	80,0
“добре”	64,0
“задовільно”	48,0
“незадовільно”	0

Оцінка з дисципліни присвоюється лише студентам, яким зараховано модуль і визначається за такою шкалою:

Рейтинг студента з дисципліни RD		Чотирибальна національна шкала оцінювання
<i>У долях від R</i>	<i>У балах</i>	
$0,85R \leq RD \leq 1,00R$	$170,0 \leq RD \leq 200,0$	5 (відмінно)
$0,70R \leq RD < 0,85R$	$140,0 \leq RD < 169,9$	4 (добре)
$0,60R \leq RD < 0,70R$	$120,0 \leq RD < 139,9$	3 (задовільно)
$RD < 0,60R$	$RD < 120,0$	2 (незадовільно)

A – найкращі 10% студентів;

B – наступні 25% студентів;

C – наступні 30% студентів

D – наступні 25 % студентів;

E – останні 10 % студентів.

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою	
	для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
170,0-200,0 A	відмінно	зараховано
150,0-169,9 B	добре	
140,0-149,9 C	задовільно	зараховано
129,0-139,9 D		
120,0-128,9 E	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
57,0-119,9 F_x		
0-56,9 F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

10. Методичне забезпечення

1. В.Г. Передерій, С.М. Ткач. Клінічні лекції з внутрішніх хвороб у 2-х томах. – Київ: Манускрипт, 1998р.
2. Ш.М. Ганджа, В.М. Коваленко, Н.М. Шуба та ін.. Внутрішні хвороби. К.: Здоров'я, 2002. – 992с.
3. Н.І. Швець, А.В. Підаєв, Т.М. Бенца та ін. Еталони практичних навиків з терапії. – Київ: Главмеддрук, 2005. – 540с.
4. Сучасні класифікації та принципи формулювання діагнозів у клініці внутрішніх хвороб: навч. посіб. / О.О. Абрагамович, Є.С. Абрагамович, У.О. Абрагамович, О.В. Бродик, І.О. Винник-Жураєва; Львів. нац. мед. ун-т ім. Д.Галицького, Львів. обл. благод. фонд "Надії нації". — Л.: ПП "Кварт", 2005. — 322 с.
5. Сучасні класифікації та стандарти лікування розповсюджених захворювань внутрішніх органів: довід.-посіб. / Ред.: Ю.М. Мостовий; Вінниц. нац. мед. ун-т ім. М.І.Пирогова. — 9-е вид., доповн. і переробл. — Вінниця: ДП "ДКФ", 2007. — 479 с.
6. Алгоритми діагностики і лікування невідкладних станів у терапевтичній практиці / Є.М. Стародуб, О.Є. Самогальська, Б.І. Рудик, Ф.А. Зверхшановський, Л.П. Мартинюк, Н.І. Ярема, С.Є. Шостак, О.І. Криськів. — Т.: ТДМУ "Укрмедкн.", 2008. — 195 с.
7. Клиническая эндокринология: учебник / В.Н. Хворостинка, В.Н. Лесовой, Т.А. Моисеенко. — Х.: Факт, 2008. — 541 с.
8. Синдромная диагностика в гастроэнтерологии: учеб. пособие / А.Э. Дорофеев, В.М. Березов, Н.Н. Руденко, О.В. Томаш. — Донецк: Вебер, 2008. — 263 с.
9. Ковальчук Л.Я., Спіженко Ю.П., Саєнко В.Ф., Книшов Г.А., Ничитайло М.Ю. Шпитальна хірургія. – Тернопіль: Укрмедкнига, 1999.
10. Практичні навички з оперативної хірургії: Навч. посіб. / Ю.Т. Ахтемійчук, В.П. Пішак, О.М. Слободян, О.В. Цигикало. — Чернівці: Місто, 2005. — 152 с.
11. Хірургічні хвороби: Підруч. для студ. вищ. мед. навч. закл. / П.Я. Чумак, А.Я. Кузнецов, М.О. Рудий, О.П. Ковальов. — Т.: ТДМУ: Укрмедкнига, 2006. — 487 с.
12. Хірургічні хвороби: підручник / за редакцією проф. П.Г. Кондратенка.- Донецьк, 2006. – 816 с.
13. Посібник з еталонів техніки лікарських маніпуляцій і практичних навичок із загальної хірургії / В.В. Скиба, В.В. Поканевич, О.В. Іванько, А.С. Карпенко, С.Й. Хмельницький, В.Я. Стаднік, А.К. Петров; Акад. наук Вищ. шк. України, Київ. мед. ун-т УАНМ. — К., 2007. — 141 с.
14. Невідкладні стани в хірургії: підручник / І.В. Роздольський. — 2-ге вид., стер.. — К.: Медицина, 2009. — 144 с.

15. Дитячі хвороби. За ред. В.М.Сідельникова, В.В.Бережного. К.: Здоров'я, 1999. – 734 с.
- 16.Майданник В.Г. Педиатрия. Учебник (2-е издание, испр. и доп.). – Харьков: Фолио, 2002. – 1125 с.
- 17.Алгоритми практичних навиків у педіатрії: Навч. посіб. / О.Є. Федорців, Т.О. Воронцова, У.М. Цідилко, Н.О. Ліщенко, Г.О. Луцук; Терноп. держ. мед. ун-т ім. І.Я.Горбачевського. Каф. педіатрії. — Т.: ТДМУ; Укрмедкнига, 2006. — 166 с.
- 18.Диагностика, лечение и профилактика воспалительных заболеваний органов дыхания у детей / В.Г. Майданник, Ю.В. Митин. — К.: ООО "ИЦ МедпромИнфо", 2006. — 288 с.
- 19.Педіатрія: підручник / С.К. Ткаченко, Р.І. Поцюрко, Ю.С. Коржинський, А.І. Мостюк, Є.Г. Ткаченко, М.П. Альфьорова. — 3-тє вид., переробл. та доповн. — К.: Здоров'я, 2006. — 771 с.
- 20.Інтенсивна терапія в педіатрії: навч. посіб. / С.М. Басманов, Г.І. Белебезьєв, А.В. Беляєв, М.А. Георгіянц, М.Б. Дмитрієва. — К.: Медицина, 2008. — 520 с.
- 21.Невідкладні стани в педіатрії: навч. посіб. / Р.І. Поцюрко, Л.С. Леськів, М.М. Монастирська, І.В. Пітула, О.Я. Соловей. — К.: Медицина, 2009. — 192 с.
22. Акушерство за ред. В.І. Грищенко -Харьків, Основа 1996.-608с.
23. Запорожан В.М. Цегельський М.Р., Рожковська Н.М. Акушерство і гінекологія. Підручник : у 2-х томах. Т.1. – Одеса, 2005.-420с.
24. Савельєва Г.М. Акушерство и гинекология .-ГЭОТАР Медицина,1997.-735с.
- 25.Невідкладні стани в акушерстві: Підруч. для студ. вищ. мед. навч. закл. IV рівня акредитації і практ. лікарів акушерів-гінекологів / А.Н. Гайструк, Н.А. Гайструк, О.В. Мороз. — Вінниця: Книга-Вега, 2004. — 361 с.
- 26.Невідкладні стани в акушерстві: навч. посіб. для студ. / І.Б. Назарова. — 2-ге вид. — К.: Медицина, 2008. — 102 с.
- 27.Акушерська патологія: Атл. / В.М. Запорожан, В.П. Міщенко. — О.: Одес. медун-т, 2005. — 291 с.

11. Інформаційні ресурси

1. <http://www.mayo.edu/research> (Клініка Мейо, США).
2. <http://videlectures.net/Top/Medicine/> (Колекція високоякісних медичних відеолекцій світу).
3. http://elibrary.ru/projects/subscription/rus_titles_free.asp? (Російські наукові журнали у вільному доступі).
4. <http://www.iemrams.spb.ru/russian/library/librus.htm> (Научная библиотека Института экспериментальной медицины).
5. <http://www.medlit.ru/journals/> (Журнали видання «Медицина»).
6. <http://mediasphera.ru/journals/pirogov/> (Хирургия. Журнал им. Н.И. Пирогова).